

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 330.131.7:637.1

Філь А. О., студентка
1 року ОС магістр
факультету економіки і права
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Сучасні форми ведення господарства вимагають від підприємства постійного підвищення конкурентоспроможності, фінансової стабільності та стійкості. В нових умовах господарювання підприємства України опинилися наодинці із невизначеним зовнішнім середовищем, яке постійно супроводжуються ризиками. Процеси глобалізації та міжнародної інтеграції посилюють значення економічних ризиків у світовому масштабі. У цій ситуації, підприємства повинні враховувати можливість виникнення економічних ризиків у своїй діяльності. З метою збереження прибутковості в умовах невизначеності та недосконалого інформаційного забезпечення, підприємства повинні формувати та впроваджувати ефективні методи управління ризиками через сформовані механізми їх мінімізації.

Теоретичні, методичні та практичні аспекти дослідження сутності ризиків, їх причини та класифікацію висвітлили у своїх Євтушенко Н. О. [1], Свиноус І. В. [2], Чобіток В. І. [3], Шегда А. В. [4] та інші. Аналіз результатів їх дослідження засвідчує недостатнє вивчення поставленої проблеми, що підтверджує доцільність продовження її наукового розгляду, зокрема, в напрямі формування системи управління ризиками підприємства.

Метою дослідження є обґрунтування ключових аспектів управління ризиками на українських підприємствах в сучасних умовах господарювання з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів.

Ризик є складною економічно-управлінською категорією, який характеризується неоднозначністю його сприйняття. З метою уникнення неточностей узагальнимо існуючі підходи до розуміння процесу управління ризиками [2].

Так, більшість представників економічної науки схиляються до думки, що основною складовою процесу управління ризиками є мінімізація їх негативних наслідків.

Хохлов Н. В. у своїй роботі подає управління ризиком як «багатоступінчатий процес, який має на меті зменшити або компенсувати збиток для об'єкту при настанні несприятливих подій» [4].

Чернова Г. В. розглядає управління ризиками в тому ж напрямку. На її думку, це «процес прийняття і виконання управлінських рішень, які мінімізують несприятливий вплив на організацію або особу, тобто збитки, зумовлені випадковими подіями» [1].

Інші науковці пропонують розгорнуті, повніші визначення, у які включають не лише поняття «мінімізації збитку при настанні ризикових подій» але і «зниження ризику».

На думку Артимонової І. В., управління ризиками – це процес прийняття управлінських рішень і здійснення їх за допомогою різних методів і заходів, що дозволяє виявити потенційні ризики, спрогнозувати настання, оцінити ступінь їх впливу і не допустити можливість настання ризикових подій, або зменшити їх негативні наслідки [5].

Необхідно зазначити, що основною метою системи управління ризиками є забезпечення стабільного безперервного функціонування підприємства в умовах ризику і невизначеності.

Відомо, що система управління ризиками складається з двох підсистем: об'єкта і суб'єкта управління. У якості об'єкта виступають економічні відносини підприємства із іншими суб'єктами ринку, продуктивні сили, технологічні процеси та інформаційні потоки. При цьому керованою складовою являється рівень ризику. У якості суб'єкта управління, враховуючи регіональні особливості функціонування підприємств, можуть виступати працівники, яким делеговані відповідні повноваження [6].

При розробці підходів до управління ризиками необхідно базуватися на таких основних принципах: можливість передачі ризиків; обґрунтоване прийняття ризиків; порівняння рівня прийнятих ризиків із

дохідністю; економічність управління ризиками; урахування часового фактора [2].

Із позиції своєчасного вживання заходів щодо нейтралізації та зниження можливих втрат розрізняють наступні підходи до управління ризиками: активне управління, адаптивний підхід, консервативний підхід.

Активне управління означає максимальне використання наявної інформації та засобів для мінімізації ризиків. При такому підході управлінський вплив має випереджувати ризикові фактори та події, які можуть вплинути на реалізацію виконуваної операції. Такий підхід передбачає витрати на прогнозування та оцінку ризиків, а також організацію їх безперервного контролю та моніторингу.

Адаптивний підхід до управління ризиком базується на принципі адаптації до ситуації, що склалася. За такого підходу управлінський вплив здійснюється у ході проведення господарської ситуації як реагування на зміну середовища. У цьому випадку є можливість уникнути лише частини втрат.

При консервативному підході управлінський вплив затримується. Якщо ризикова подія настала, шкода від неї поглинається усіма учасниками операції. У такому випадку управління спрямовано на локалізацію шкоди, нейтралізацію її впливу на наступні події. Найчастіше витрати на управління ризиком за такого підходу мінімальні, однак можливі втрати можуть бути дуже високими [5].

Нині поступово відбувається перехід до нової моделі управління ризиками, особливістю якої є те, що вона має тотальний характер і координується у рамках усього підприємства та напрямів його діяльності. Підходи до управління ризиками зміщені нині від фрагментарної, обмеженої моделі до інтегрованої, безперервної та розширеної.

Відповідно до визначених цілей здійснюється процес управління ризиками, який має безперервний циклічний характер і складається із специфічних стадій, що відрізняються від стадій загального циклу управління. Реалізація етапів управління ризиками потребує здійснення низки послідовних дій, які різняться залежно від підходів, запропонованих авторами. Однак, у межах кожного із них не обійтися без

проведення певних процедур, які зазначаються усіма авторами. Узагальнивши ці операції, можна одержати найбільш повне уявлення про процес управління ризиками на підприємстві (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Основні процедури, що реалізуються у процесі управління ризиками

Етап	Необхідні процедури
Підготовчий етап	Попередній збір інформації. Постановка цілей управління ризиками.
Ідентифікація ризиків	Ідентифікація ризиків відповідно до вибраних методів. Документування виявлених ризиків.
Оцінка ризиків	Якісний аналіз ризиків. Кількісний аналіз ризиків. Ранжування і вибір найбільш вагомих ризиків.
Планування нейтралізації ризиків	Визначення методів впливу на вагомі ризики. Складання плану дій на випадок виникнення непередбачуваних наслідків. Використання вибраної стратегії при прояві ризикової ситуації.
Моніторинг і контроль ризиків	Аналіз ефективності прийнятих рішень і коректування цілей управління ризиками. Складання плану протидії ризикам відповідно до поточного стану справ на підприємстві

Використання кожного із розглянутих методів здійснюється на певному етапі управлінського циклу, а результати кожного із етапів є основою для використання певних методів на наступних етапах управління. Тому процес використання прийомів ризик-менеджменту має безперервний характер, формуючи комплексну систему прийняття рішень із зворотнім зв'язком. Така система забезпечує максимально ефективно досягнення цілей підприємства, оскільки знання, одержані на кожному із етапів, дозволяють коректувати не лише методи впливу на ризик, але й безпосередньо цілі управління ризиками. При цьому комплексний характер цієї системи передбачає необхідність більш глибокого вивчення основного методичного інструментарію управління ризиками господарюючих суб'єктів.

Отже, беззаперечною умовою ефективної діяльності суб'єкта господарювання має стати формування системи ризик-менеджменту на підприємстві. Ґрунтовний аналіз, проведення ідентифікації, оцінки та подальшого коригування ступеня ризику необхідні для прийняття

стратегічних, інноваційних, інвестиційних рішень; прогнозування кон'юнктури ринку, маркетингових досліджень тощо. Ризик-менеджмент – це серйозний управлінський інструмент, що дозволяє вчасно виявляти і попереджувати прояви та масштабність можливих ризиків. Формування системи ризик-менеджменту покликане забезпечити високу ефективність прийняття управлінських рішень для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

Автором було визначено основні процедури, що реалізуються у процесі управління ризиками. Перспективами подальших досліджень є розробка системи механізмів і методів управління ризиками підприємства в ринкових умовах; розвиток й уточнення теоретичних положень, розробка науково-обґрунтованого практичного інструментарію з управління економічними ризиками на промислових підприємствах.

Література

1. Євтушенко Н. О. Механізми мінімізації економічних ризиків на промислових підприємствах: автореф. дис. / Н. О. Євтушенко. – Маріуполь. – 2011. – 210 с.
2. Свиноус І. В. Теоретичні засади формування системи управління ризиками підприємства / І. В. Свиноус, О. Ю. Гаврик // Інноваційна економіка. – 2015 р. – № 4. – С. 76–80.
3. Чобіток В. І. Формування системи управління ризиком на машинобудівних підприємствах: монографія / В. І. Чобіток. – Харків: «НТМТ». – 2014. – 249 с.
4. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: навч. посібн. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко. – К. : Знання. – 2008. – 271 с.
5. Артимонова І. В. Класифікація чинників і видів господарських ризиків аграрних підприємств / І. В. Артимонова // Економіка та управління АПК: збірник наукових праць. – Біла Церква. – 2012 р. – № 7. – С. 20–25.

6. Чигринець О. А. Упровадження ризик-менеджменту як засіб підвищення конкурентноздатності підприємства / О. А. Чигринець // Збірник наукових праць ДЕДУТ. – 2012 р. – № 19. – 45–52.

Науковий керівник,
к.е.н., доц.

Іпполітова І. Я.

Опубліковано в авторській редакції